

ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ เสียสละ อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม มิใช่เป็นคนหลงระเหิรในอำนาจ จนใช้ในทางที่ผิด

วิกฤตศรัทธาในสังคมไทยไม่ว่าจะผู้นำระดับชาติหรือระดับหน่วยงานมักจะเกิดจากการมีผู้นำหรือผู้บริหารที่ขาดคุณธรรม ยิ่งในยุคที่อำนาจ อิทธิพล ผลประโยชน์ และเงินตรา เป็นเป้าหมายสำคัญของการเข้าสู่อำนาจในทุกระดับและทุกระบบ กระบวนการในการเข้าสู่อำนาจและการใช้อำนาจยังขาดความชอบธรรมและคุณธรรมอันนำมาซึ่งวิกฤตศรัทธาของคนในระบบหรือหน่วยงาน และในที่สุดก็นำพาทุกสิ่งทุกอย่างไปสู่หายนะมาบัดนี้แล้ว

วิกฤตการณ์ในสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยไทยในปัจจุบันเกิดขึ้นท่ามกลางกระแสเรียกร้องระบบประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในระดับชาติและสากล ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิกฤตการณ์ดังกล่าวเกิดจากปัจจัยหลายประการ ทั้งที่มีมาแต่เดิมนับตั้งแต่เริ่มต้นมีมหาวิทยาลัยขึ้นเป็นครั้งแรก และที่มีเพิ่มเติมขึ้นมาในภายหลัง ได้แก่ การไม่มีองค์ความเป็นของตนเอง ไม่มีการวิจัย มัวแต่ไปลอกทุกอย่างทุกอย่างมาจากประเทศตะวันตกในยุคนั้นๆ ต่อมาก็มีปัญหาจากการที่ไม่มีนโยบายในการสนับสนุนการอุดมศึกษาที่ชัดเจน เกิดปัญหาสมองไหลของคนในระบบมหาวิทยาลัย นักการเมืองที่ควบคุมดูแลทบวงมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่บริหารการศึกษาไม่เข้าใจในการศึกษา มองการลงทุนด้านการศึกษาเป็นการสูญเปล่า เป็นต้น

นอกจากนั้น ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้

เกิดวิกฤตการณ์อุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยไทย คือ ระบบการบริหารภายใต้กรอบของระบบราชการไทยที่ล้าหลังและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ทั้งในระดับ

ตอบสนองความต้องการของสังคมไทย และการแข่งขันในระดับนานาชาติ อันนำมาซึ่งความต้อคุณภาพของผลิตผลจากมหาวิทยาลัยในรูปของ "บัณฑิต" ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม ความล้มเหลวดังกล่าวเกิดจากสถาบันอุดมศึกษาไทยขาดแคลนผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและคุณธรรมในการบริหาร เนื่องจากข้อจำกัดในการดำเนินการให้ได้ว่าซึ่งผู้บริหารหรือผู้นำของมหาวิทยาลัย ภายใต้กรอบที่เรียกว่า ข้อบังคับว่าด้วยการสรรหาและการแต่งตั้งคณะผู้บริหาร โดยผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง

จากระบบการสรรหาดังกล่าว ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยจึงถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะผู้ได้รับการสรรหา ทาบตามเพียงสองสามคนและพรรคพวกที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมไว้วางใจ มีวิธีคิดและแนวทางในการทำงานที่คล้ายคลึงกัน หรืออย่างน้อยๆ ต้องเป็นบุคคลที่ขึ้นได้ง่าย ปากครองง่าย คือไม่มีจุดยืนหรืออุดมการณ์เป็นของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชากรในมหาวิทยาลัยและผลประโยชน์ของสังคมแม้แต่น้อย ประกอบกับคณะผู้บริหารดังกล่าวทั้งหมด หรือส่วนใหญ่มาจากอาจารย์ที่เป็นข้าราชการในสังกัดสถานศึกษา ซึ่งขาดความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ในการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงบประมาณ บริหารบุคลากรและโดยเฉพาะการบริหารการศึกษา ทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินงาน ขาดความรอบคอบรอบด้าน คณะผู้บริหารส่วนใหญ่มีจะขาดความกล้าหาญในการตัดสินใจอย่างอิสระจึงหันมายึดเอากฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เป็นสรณะจนกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอีกตัวหนึ่ง การกึ่งในการตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ หรือเรื่องสำคัญๆ จึงตกเป็นของผู้บริหารสูงสุดในสถาบันแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่จำเป็นและทำให้การมีคณะผู้บริหารในตำแหน่งรองๆ ลงไปเกิดการสูญเปล่า อีกทั้งสร้างภาพที่ลดเกียรติภูมิของผู้บริหารระดับล่างลงมาอันนำไปสู่วิกฤตศรัทธาอีกระดับหนึ่งโดยตรง และดูเหมือนว่าบุคลิกภาพของผู้นำในมหาวิทยาลัยจะยิ่งโน้มเอียงไปทางผู้นำแบบเผด็จการมากกว่าผู้นำในระบบประชาธิปไตย

เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้คณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดและด้อยประสิทธิภาพ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยไทยไม่มีการบวนการในการสร้างนักบริหารสถานศึกษาโดยตรงอย่างผู้บริหารในสังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติที่มีการกระบวนการในการสร้างผู้บริหารเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ทั้งโดยการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งดังกล่าวและการจัดหลักสูตรสำหรับฝึกอบรมบุคลากรสายผู้บริหารอย่างเป็นระบบ ซึ่งคำว่า "ฝึกอบรม" กลายเป็นคำที่แสดงหุของ "ปัญญาชน" ในมหาวิทยาลัยและเป็นปฏิกิริยาต่อการที่จะมีการกระบวนการสร้างผู้บริหารของมหาวิทยาลัย

อันที่จริงวิกฤตศรัทธาที่มีต่อคณะผู้บริหารหรือผู้นำในสถาบันอุดมศึกษาไทยมิได้เกิด

จากความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารงาน เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารแต่เพียงอย่างเดียว ปัจจัยทางด้านศีลธรรม และคุณธรรม ก็เป็นสาเหตุสำคัญอยู่ไม่น้อย เนื่องจากความรู้ ความเข้าใจในการบริหารสามารถจะเรียนรู้ ผึกฝนเอาได้ไม่ยาก แต่ศีลธรรมและคุณธรรมเป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ยาก ยิ่งในระดับผู้นำในมหาวิทยาลัยที่มีคิรทางวิชาการระดับปริญญาโท ปริญญาเอก และมีความเชี่ยวชาญทางคนว่าเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแต่เพียงผู้เดียวด้วยแล้วยังยากที่จะใช้กระบวนการขัด

คุณธรรมสำหรับผู้บริหารในมหาวิทยาลัย

เกลางทางสังคมไปแก้ไข หากว่าไม่ได้เกิดจากจิตสำนึกภายในหรือที่เรียกกันว่า "สันดาน" มาแต่เดิม ไม่ว่าจะเป็นด้วยระบบการอบรมเลี้ยงดูหรือระบบการศึกษา

ดังนั้น บุคลิกภาพของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยที่พึงประสงค์จึงต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ อุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม มิใช่เป็นคนหลงระเหิรในอำนาจ คืบค้ำในยศถาบรรดาศักดิ์ หมกมุ่นอยู่กับลาภยศ สรรเสริญจนนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ผิดล้มการถืออันสำคัญในการสร้างสรรค์บุคลิกภาพของชาติให้มีคุณภาพ เพราะยอมสยบต่ออำนาจ ผลประโยชน์และอิทธิพลเฉพาะตนและพวกพ้อง ซึ่งบุคลิกภาพดังกล่าวข้างต้นสามารถจะบ่มสร้างได้ด้วยคุณธรรมโบราณ 2 หลักธรรม ดังต่อไปนี้

1. ทททิธราธรรม หรือคุณธรรมสำหรับผู้ปกครอง สำหรับมหาวิทยาลัยคือผู้บริหาร 10 ประการ ดังนี้

1.1 ทาน คือ การบำเพ็ญตนให้ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองบังกับบัญชาได้รับความผาสุก ไม่ใช่คอยเบียดเบียน กลั่นแกล้งหรือคิดแค้นเอาเพียงฝ่ายเดียว

1.2 ทิธ คือ การประพฤติดีด้วยกาย วาจา และใจ ทำคนเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงแผ่นดินหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของคนและพวกพ้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุหรือการฉ้อฉลอื่นๆ

1.3 ปริจจาคะ คือ การเสียสละ อุทิศตนเพื่อสังคมและประเทศชาติ ไม่ใช่พูดเพียงแต่ปาก แต่ต้องปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับ อย่าทำด้วยการพูด แต่ให้พูดโดยการกระทำ

1.4 อาชชวะ คือ การมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง อย่าดีสองหน้า สร้างความแตกแยก หวาดระแวงให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย

1.5 มัททวะ คือ การมีอัธยาศัยอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนโยนต่อผู้ได้บังคับบัญชา ไม่ทำตัวเหินห่าง เบื่อหึงจองหอง อดคร่ำและดูหมิ่นดูแคลนคนอื่น ทำตัวเป็นเจ้านายคนคอยขึ้นขึ้นสั่งการอย่างผู้มีอำนาจ วาสนา เป็นต้น

1.6 อักโกธะ คือ จะต้องข่มจิตใจไม่ให้โกรธ ไม่แสดงความเกรี้ยวกราด ความรุนแรงใจ ไม่ผูกแค้น โศก โศกใจเจ็บแค้น แต่ต้องตัดสินใจด้วยความสุเมตตา

1.7 ทบะ คือ มีจิตใจเข้มแข็ง หนักแน่น รู้จักระวังจิตใจไม่ให้มีมาเหลออำนาจ โกงกินเพื่อผลประโยชน์ของคนและพวกพ้อง

1.8 อวิหิงสา คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ใช่อำนาจเป็นธรรม ข่มเหงรังแกผู้ได้บังคับบัญชาหรือมีจิตใจอยู่ดีธรรม ต้องมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1.9 ขันติ คือ อดทนต่อความยากลำบากทั้งทางกายและใจ อดทนอดกลั้น ไม่ถือโกรธต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเป็นบุคคลสาธารณะยอมถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นธรรมดา

1.10 อวิโรธนะ คือ ไม่ประพฤติผิดไปจากความถูกต้อง เช่น ไม่ละเมิดหลักนิติธรรม หลักความยุติธรรม หลักการที่ถูกต้อง ไม่เสี่ยงบาปถึงความกฎหมายเพื่อผลประโยชน์คนต้องเที่ยงตรงในกรอบ หลักการของผู้บริหารและประเพณีอันดีงาม

2. หลักจักรวรรดิวัตร มีดังนี้

2.1 ธรรมาธิปไตย คือ การถือหลักธรรม ความถูกต้อง หลักการทางการเมืองการบริหาร หลักการประชาธิปไตย ไม่ถือเอาความรู้รักหรืออารมณ์ของตนเองหรือ "หลักกู" เป็นใหญ่เหนือหลักการ และไม่ยึดถือตัวบุคคลจนทำลายหลักการ

2.2 ธรรมามิการิชา คือ การบังคับบัญชาอย่างทั่วถึงทุกฝ่าย ไม่เลือกที่รักมักที่ชังสร้างความเหลื่อมล้ำหรือช่องว่างภายในหน่วยงาน

2.3 อธรรมการ คือ จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแก เอารัดเอาเปรียบกันหรือเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ต้องแก้ไขความไม่ยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ธนาหุพาน คือ การนำเอาทรัพยากรไปช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ปัจจุบันในมหาวิทยาลัยคือการส่งเสริมสวัสดิการในทุกๆ ด้าน

2.5 สมณพราหมณ์ปรีจจาคะ คือ การมีที่ปรึกษาที่มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ทำหน้าที่คอยเตือนสติในแง่ของอุดมการณ์ หลักการ ผู้บริหารที่มีความสามารถคือผู้ซึ่งถูกห้อมล้อมด้วยบุคคลที่มีความรู้จริง มีคุณธรรม จริยธรรม ส่วนผู้บริหารที่ล้มเหลว คือผู้ซึ่งถูกห้อมล้อมด้วยผู้ประจบสอพลอ หวังผลประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าหลักธรรมดังกล่าวข้างต้น แม้จะเป็นหลักธรรมเก่าแก่แต่โบราณ แต่ก็ยังสามารถปรับใช้ได้กับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้นำของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันซึ่งมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่เน้นให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีความสามารถในการวิเคราะห์ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถครองตนอยู่ในสังคมอย่างเต็มภาคภูมิ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนดำรงชีวิตด้วยความเหมาะสม

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะไม่ขาดแคลนผู้บริหารอย่างที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ หากได้เริ่มต้นสร้างกระบวนการในการสรรหาบุคคลที่มีคุณธรรมหรือมีคุณสมบัติดังกล่าวมาเป็นผู้บริหาร เพื่อเป็นการเริ่มต้นกระบวนการสร้างคนดีในนาม "บัณฑิต" และข้าราชการในสังกัดเป็นบุคลากรทางการบริหารที่มีคุณธรรมมีคุณธรรม เพื่อลดภาพวิกฤตศรัทธาในโอกาสต่อไป แทนที่จะสรรหาเอาหน้าลอยโอกาส พวกมั่วเมาในอำนาจ และผลประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะพวกที่คอยอยู่ภายใต้การครอบงำของอิทธิพลอันไม่ชอบธรรมนานาประการ อีกทั้งยังหยิ่งยะโสโอหังและใช้อำนาจ โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรมใดๆ มากำกับดูแลมหาวิทยาลัยอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ (ในบางสถาบัน) เพราะเหตุว่า "งาช้างไม่มีทางจะงอกจากปากสุนัข" อย่างแน่นอน